

Forfatter: Dalgas, Ernesto

Titel: Udrag fra Lidelsens Vej

Citation: Dalgas, Ernesto: "Lidelsens Vej", i Dalgas, Ernesto: *Lidelsens Vej*, udg. af Henrik Schovsbo , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1993, s. 291.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-dalgaasideval-shoot-idm139862323237648/facsimile.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Lidelsens Vej

for at være kjerkegaardianer. Men man overvurderer let betydningen af denne position, når man glemmer, at den i romanens system er placeret trinlavere end den positivistiske indsigt.

Efter bruddet med etatsråden vender Salomon hjem til sit udgangspunkt i kæmnerboligen i Staden, og hans positive trin indtræder. I en vis forstand gør han her det, han hele tiden har gjort: lever et dobbeltliv. Udadtil er han en tør og pedantisk bestillingsmand, indadtil lever han under åndeligt højtryk sammen med sine lige: bibeliens kong Salomon, de store tænkere og ordensstiftere. I det skjulte – og i hans skuffer – ordnes de store spørgsmål, og hvor hans levede liv fylder næsten intet, svulmer afhandlinger, fortællinger og digte i bogen.

Det problem, Salomon næst arbejder med, er kontinuiteten. Hvordan kan eksistentielle værdier og oplevelser almenføres, så de kan overtages af andre? Hans svar, givet bl.a. i den store afhandling om »Det sædelige Fremskridt ved Reformationen og dets Frugter«, der kun er ironisk i sin titel, er at omforme de udtryk, man giver en erfaring, men bevare grundoplevelsen. Han skyder en kile ind mellem oplevelsen og dens udtryk, og det er i troskab mod oplevelsen, at han kan anvende f.eks. den gamle munkefromheds udtryk, bl.a. Thomas a Kempis' værker, som også Comte tilegnede sig for sin nye religion.

Lutheranisme og romantik er Salomons fjender. De er præget af opløsning og manglende trofasthed over for tradition og sammenhæng. Salomon er jo her i overensstemmelse med stærke kræfter på Dalgas' tid, f.eks. store dele af det moderne gennembrud. Da han efter mødet med Prosa reviderer sine synspunkter, sker der ham det forunderlige, at han kan se kulturens byrde og smerte som en ny tids veer. Opløsning, nedbrydning, omsmelting er nødvendig, for at den nye tilstand kan indtræde, og Salomon føler sig på en ny måde i overensstemmelse med sin tid: han kan bryde med sin egen romantik, lægge masken og blive hel og tidssvarende. Men så dør han altså.

Den, der i Salomons liv bringer den største uorden og fører ham længst, er pigen Prosa. Det er etatsrådets plejedatter, der helt har bragt sit væsen på musikkens form. Hun spiller, og bedærer Salomon, og de to får en smuk romance. På et tidspunkt – vidunderlig er sommeren på Stæremosegaard – synes verden at komme Salomon i møde: arving til etatsrådets magt og Prosas ægtemand kan han blive. Men sådan skal det ikke gå. Disse udsigter er stillet op som fristelse